

977 [10-15] 977 1
 (4) "Dithêpô etc 534-587"

Motubatsi, EME b 6*
 K34/120 PP. 1-47 50

Kgaoganyô.	Bogare.	Letlakala.
161	Dithêpô le phatlalatša le Mabônê.	536-537.
162	Setlogo sa ditšhaba Bopedi.	538-540.
163	Ke dife dikgôrô tše tsetêlago dilete, ke mang motseta? I	541-543.
	Ke dife dikgôrô tše tsetêlago dilete, ke mang motseta? II	544.
164	Kgôbê tšela di budule.	545-546.
165	Putšišô ka neêlô ya Mabônê.	547-548.
166	Polawa ke mong ga e na lebelô.	549-551.
167	Tôrô ya kgoši Thulare wa pele.	552-553.
168	Keng modirô wa diphôkgô tše: lerato, lehlôyô le lehufa?	554-556
169	Dikgawana tša diputšišô ka kakaretšô.	557.
170	Koša ya merefo yohle lefaseng.	558.
171	Go thomiwa ga kgôrô e mpsha.	559-560.
172	Ditshekišano le mehuta ya melato le dilefišô le ditebogo.	561-564.
173	Thlagô ya dirêtô tša Bapedi.	565-567.
174	Dipontšho tša leêtô, mahlatse le manyami.	568-569.
175	Borifi bja J.M. Sekhukhune.	570.
176	Hlôgô ye meetse e lôtwa ke mong.	571-572.
177	Wa e bôna, o hwile tata!	573-577.
178	Maina a dinonyana tša Bopedi.	578-581.
179	Mainana a dintšhi, digagabi, magôtlô le ditšhiê.	582-584.

Kgaoganyo 161.

Dithêpô le phatlalatša.

Mokgwa wa semošate sa Marota, dithêpô le phatlalatša di sepedišwa ka mekgwa ye:

- (a) Kgoši le bakgomana le tona-kgolo ya kgôrô go kôpanêlwa ka lapeng la mošate go rêpha tabe; le ge e kaba ya bothakga bja leagô goba marumo. Le yôna kôma e ya rephiwa le sehlogo "cruelty" se išwa thêpong.
- (b) Thêpô ya bobedi e tlo ba kgoši le dikgôrô tše kgolo tša Serota:
1. Matuba	Ge thêpô e padile goba e
2. Mabjana	kgôngetše, e tlo fetela pele
3. Makwa	ga dikgôrô tša leagô.
4. Montshwana (Phala)	
5. Bogopa	
- (c) Kgoši le dikgôrô kamoka tša Serota (Marota) thêpong ya khuduthamaga, ge e padile le ga e le tshêsêngô go khupamarama, thêpô ye e tlo tšwela pele go kgotla ya tikologwana ya mošate wa Bapedi.
- (d) Kgoši le magoši le setšhaba go biditšwe piitšo ya pharephare (tlang ka dikobo), gomme gona go tlo adiwa sebiletšwa, elego dithêpô tša Serota le phatlalatšo (phatlalatšho) ya tšona, bošoro goba kagišano.

Ka mabaka a mangwe, ga ditaba di paletše thêpô, re ka fo re di retetše, ga di biletšwe letlatswa. Mohlomong di ka tšwa morôpô goba nthla ge banna ba di wetša madibogô.

977

537 Mabônê go tloga palong go puku I letlakaleng la 40 go
Kgaoganyô XIV (14).

75. Tlakale morwedi wa Sekhukhune II, kgaitšedi ya Ngwanatsomane Sekhukhune Morwamotshe, o nyetšwe ke Manotwane Maisela.

76. Maakopi morwedi wa Sekhukhune II, kgaitšedi ya Malekutu Sekhukhune Morwamotshe a nyalwa ke Kebjaa. (Bobedi ba itše ba husufalelwa ke matšatši).

77. Sehorane morwedi wa Sekhukhune I o nyalwa ke Dinkô Seroka ga Lebea. Mothepa wo ke kgaitšedi ya Segopotše le Motubatse, le bona ke barwa ba Kgoši Sekhukhune I.

78. Mohwelakgoši morwedi wa Dinkwanyane Sekhukhune Sekwati o nyalwa ke Monampane Phaswane Mashabela. Kgošana ye e belegwe e le sefofu gomme ke motho wa go tseba dikahlolo tša kgôrô gape ke monna wa pelo theri. Mothepa wo ke kgaitšedi ya Nkopodi Dinkwanyane Sekhukhune Sekwati I. Lesogana le bolawa ke bagabo ka diatla ka ngwaga wa 1959, ka tša mofereferere wa khuduthamaga ya 1958-'63 Maroteng Mohlaletse Geluks Location Sekhukhuneland.

79. Ngwanatheko morwedi wa Kgolane Sekhukhune Morwamotshe o nyetšwe ke kgošana Kgoloko Phokwane Phasha 1962. Ke gore o ile ga rakgadi go ôra mahlaku gomme ke Lebônê.

Kgaoganyo 162

Setlogo sa ditšhabana Bopedi.

Ge go tsênwa ditlogong tša dilete le diletiana tša lefase la Bopedi (ga Sekhukhune, borrawešu ba re: Naga ye ba hweditše dilete tše: (a) Ba ga Mashabele (Mongatana). Bona ke bakweneng, ke seripana sa ba bina kwêna kuwa Bokgatla le ba bangwe ba agilego Mapulaneng ga Tšhilwane. (b) Ba ga Kômane, seletiana sé ekile ya ba makgêma mehleng ya ditlala tše kgolwane fa Bopedi. Gomme le mehleng ya kgoši Sekwati I "18th century". (c) Bakone, ba bina kgala, ba re ke seletiana (seletana) se bowang kuwa nokeng ya Mokwena kgaufsi le "Elandshoek station" le Koodoshoek. Bakone bá ba ga Mošla ba kile ba a a kuwa thabeng ya Mankepeng ye e lego ka tletlolwana ga doropo ya Mashishing "Lydenburg".

Gôna fawe le diotlwana tša mafsikana temong di be di sa bonala ka 1904. (d) Phasha le kamoka ba-bina phuthi ke Baroka le bona ba Mametša le Tebeila le Lebeya le metsana e mengwe fa tikologong ya Sekhukhuneland "area". (e) Seletiana sa ba Makola se bowa kuwa bohlabêlatšatši - Lebôpô; setšhabana sé ke "Banguni"; ba bina tau "Lion". (f) Selete sa Ba-Selala, ba re ba phatlogile Bokgatla gomme ba ipitša gore ke bona Bakgatla ba ruthugilego "Rustenburg"; ba etilwe pele ke kgošana ya bona e bitšwago Kgama. Bona ba re ba hlanogetše go bina Kgabo, ba bina Mankgodi - mmaletswetswe.

Mošno wa Selala.

Ba re:- Rena re bowa Ngwaleko le Ngwalekwana, kuwa Phopi seraganeng sa mmamaotwana kgomo. Re batho babo mphogwanyane a sehlare a bo Tswêlê le lala kgopeng.

Re batho ba mmalerota a matšedi a dibata; ga e le mogwang wa tswêlê o wa nthlôhlôna. Le re le a fa, le aketše Bakgatla, le oma batho ka digapi tša marôtse.

Rena gagešu re bowa Bokgatla ga Mmangwato.

- 539 1. Selala le Phōgōle ke barwa ba motho gomme ba phatlogane ka mebino; yo mogolo o bina mankgodi.
2. Yo monyane o bina borofa bja Tau.

Go a lemogega: Fano Bopedi ga Sekhukhune (Sekukuni) ke makatšo e kgolo ebile balaodiši ba šitwa go ntšha nthla mabapi le diletiana tše di lego ka tlase ga borēna bja Bapedi. Legōna taodišo ya bōna e fapanywa ke mmolēlō "language" ye e tee ya Sepedi le Serōka le Sekone, kōpanēlō ya nyalano le Mabōnē elego methepa ye e nyalwago ke dikgoši le bo-Rametse mo mošate wa Marota.

- (a) Bapedi (Marota) ke Bakgatla.
- (b) Phasha ke Morōka.
- (c) Masha ke Morōka.
- (d) Rantho ke Morōka.
- (e) Malekana ke Morōka.
- (f) Makola ke Moguni.
- (g) Masemola ke Maswatse.
- (h) Lebeya ke Morōka.

540 Tiragalō "History" ga e hlōkōmēla go mmolēlō goba Popopolelō "Grammar", kgakantšho e foba kgala ya mantšū dihlayeng "Pronunciation" gomme sé se laetša gore re batho batee setlogong sa dilete le diletiana (diletana) gomme e foba e le gore re hlokile thlaologanyo go tatago dipuku - Genesis X, XIII - gobane fa go yōna ke mo khupamarama e robetšego ntshe; go merafo kamoka ya lefase.

Le ge motho a ka štēla dileteng tše kantle le Transvaal kantle le Zululand, kamoka basotho ga go fapanwe kudu-kudu ditsebeng, le ge kgalagalo ya leleme e ka tlabotša modumo. Temošo e nngwe ye e tlišago kopanyō ya mebolelō ke thutō ya "Ebangedi" gobane gōna fano Maroteng go opelwa dikoša "Dipina" tša phološo le go rēta "Jesus" ka sa ga Moshweshwe le Setšwana ka gare ga diphuthšgō tše kgolo elego: Dutch Reformed, Anglican Catholic, African M.E., Methodist Churches le tše dingwe dikērškē gōna mo ga Sekhukhune (Bopedi).

540 Thutô ya polêlô ya Maisimane e phakgamešitše ditšhaba tša leno la Afrika-Borwa gomme e holane kakudu-kudu gomme e sa tlo holana neng le neng ga e sa tiišitšwe dikolong tše kgolo le tše nnyane mo Bopedi le merafong ya sehlaka-hlakeng se sa Afrika ka namalalô. Ka baka lewo ditlogolo le ditlogolwana di hlomare mebolêlô ye - English & Afrikaans"; e tlo re fihliša seremong tshwaneng ya dithutô tša bophelo bja nameng le thlwêkêgô moyeng.

541

Kgaoganyo 164.

Ke dife dikgôrô tše tsetelago dilete, ke mang motseta? I.

- I Matubeng a Phethedi Mojaludi Thulare I, Ba Masha Nkotwane
motseta ke Ramphelane Phethedi, o tsetela:
- II Mabjaneng a Sekwati I morwa wa Thulare I, Ba Ntšhabeleng
motseta ke Mokgoma Sekhukhune Sekwati Phashe Nkwana-
gomme yêna o tsetela: ... Phokwane
- III Matubeng a Sekhukhune I morwa wa Sekwati I,
motseta ke Phaswane Morwamotshe Sekhukhune, Nkadimeng
o tsetela:
- IV Makweng a Morwamotshe II morwa wa
Sekhukhune I, motseta ke Phathudi Ba-Radingwana
Morwamotshe Sekhukhune, o tsetela:
- V Makgoleng a Kgagudi morwa wa Sekwati I, kgôrô
ye e na le diripana tše tharo: (a) ya
Moruthanyane Kgagudi, (b) Tsêkê Morêwane, Mpaketsane
(c) Mangope Morêwane. Ka baka lewo batsetedi Ba Maisêla
le bona ba ka bararo go ya ka metse ya tsetêlô
ya melato. Thwaledi ya tsetêlô ke Tsêkê,
gomme o tsetela:
- VI Ponyaneng a Leponyane Thulare Morwamotshe I Mphahlela le
o tsetela: Mmela le
seripana sa ba
Mohlala ka
Lemafsi:
G.Location.
Masha

97 977

8
II

K 34/120

8

- 542 VI Manaleng a Motubatse (Selege) morwa
wa Sekwati I, motseta e be e le Ba Makgeru Legopane
Mogase monyanana wa Sekgothe Motubatse Matlala le Bapedi
Sekwati, a tsetêla: ba Dinkwanyane
- VII Makgalweng a Bokgobêlô (Motubatse)
Sekhukhune Sekwati, o tsetêla Mamone ga Malekutu le
mešate ye le ba ga Maswiakgomo. Masemola; Selêpê le
Seletana sé ke Maphalaborwa Madibong
- VIII Kgôrô ya Seraki morwa wa Sekhukhune
Sekwati I, motsetedi ke Sekwati - Maswatse ba Monyamane
Seraki Sekhukhune
- IX Bogopa le Mafiri ka Mafêfê Thibane
le Kgawane Segôtle ke batsetedi Ba Makofane, ba Moraba
ba dilete tše:
- X Mapitsi (Hlakudi) kgôrô ye ke ya Rahlolo
le Kgolane, barwa ba hona e lego Ba Mashishi le ba
Ngwanatsomane le Mphakamogolo Hlakudi ga Jan Lekentle
le Morêwane Selai Hlakudi, ba tsetela Mohlale le ba ga
metse yekhu:
- XI Mahlanyaneng, kgôrô ye e tsetela
- XII Mathiba a na le dikgôrô tše tharo, ke
ya (a) Kgaditše le Seaparô le Phafane Ba Matšhatšha
ba tsetela Sepadi Phafane
- 543 XIII Kgôrô ya Maredi, motseta ke Mašoro
Mathongo le H.K.K. Maredi; yêna o Bakone ba ga Morêtsêlê
tsetela:
- XIV Makala, motseta ke Mokgome Sekhukhune Makola Matshi
Sekwati gomme yêna o tsetela:

977

K 34/120

- 543 XV Manganeng, motseta ke Mainagwane
Mokiri, o tsetela:
- XVI Kgōrō ya Makwatanyane e tsetela Ba Nkgonyeletše Mashabēla
- XVII Mahlanya, kgōrō ye motseta ke Magadimane a kgoši Ntwampe
Mogolobaneng Mahlanya, o Legadimane Mampuru.
tsetela:

Motseta ke monna yo a tlišago bafapani kgotleng ya dikahlolo gomme ka baka lewo, kgōrō e kgolo ya ditshekišano ya Matubeng á Sekhukhune wa bobedi ga go kgonege go ba le motsetedi go motse ofe le ofe, gobane ke yōna tlaatswa ya bo-banthere-ba-re-ke-a - lōya. Ee, ge kgōrō e lomogile dikahlolong gōna bana ba yōna, mohlomong ba ka abelwa metse goba metsana ya botsetedi. Gomme se ka dirēga, ge morwa e mogolo wa mohu Thulare II a dutše sedulong sa borēna bja Marota.

Maina a mephathō ya dikōma tša dilete tša fano ga Sekhukhune go se swane, lebaka ke gore selete se sengwe le se sengwe se rēla mphathō malebana le hlōgō ya mphathō wa sōna leina la mogologolo wa mphathō wa kgale.

977

IV

K34/ 120

- 544 Ke dife dikgōrō tše tsetelago dilete, ke mang (mang) Motseta ? II
- XIX Kgōrō ya ga Nape e tsetela Maswatse a sehlophana sa ga Shopeyane Maphehle.
- XX Kgōrō ya Phala (Monthswane) Kgōrō ye ga e tsetele, e a wa matatane a Mallega ipuša, e na le moreba.
- XXI Kgōrō ya Lerota ka Maroteng motseta ke, e tsetela -
- XXII Kgōrō ya Mamadise wa seripana sa kgōrō ya ga Maredi o Ba ga Phetla tsetela:
- XXIII Kgōrō ya Kgobalale morwa wa Sekhukhune I o tsetela Ba ga Mohlala seripana sa sehlophana sa: Mathume Mohlala
- XXIV Kgōrō ya ga Makgata, motseta ke - o tsetela:
- XXV Kgōrō ya ga Mabogwana (Seoma) motseta ke Bodibeng Mabogwana, o tsetela:

Kgobê tšela di budule Mohlaletse.

Go riano Morêna James Mabowe Sekhukhune Morwamotshe ka la diraro Perekgong "March" 1963, phalagatha fa Madigome - Loopspruit" No.41 Nebo area", a na le Ngaka Thêma Phathudi Mphahlele, ba etela sepetleleng sa "Jane Furse Memorial Hospital".

Gore kgoši Morwamotshe Sekhukhune Morwamotshe ka 1962 le banna ba motse wa Marota ba kile ba ba le morêro wa go katološa Mohlaletse "Bantu Primary School" gomme ka bobona, ba gopola go ya go goga "withdraw" tšhalete sekhwameng mo kgorong ya "Bantu Affairs Commissioner", bjale ditokêlô tša ba raga; ke ge Komosasa a re go bona: Aa James Mabowe o kae? Gobane ke yêna a nego le tokêlô ya go goga tšhalete ye, e lego malebana le sekolo sewo sa Mohlaletse.

Ke biditšwe gomme ka saena "signed" ditokêlô ka ba ka e ekeletša ka mabotlanyana "interests" a Sekhukhune Secondary School Fund" gomme ya fihlêla makgolo a mahlano a diponto (£500) = (R1000). Lehono go kgethilwe gore go thomišwe moagô wa S.S.S. gomme ke itše a go phumulwe polêlô ela ya bohodu, gore kgoši Morwamotshe sa mathômô a bitšê piitšo ya magoši le setšhaba gomme e be kgobokano ya tlang ka dikobo, e kopanêlê kuwa Kgalatlou "Schoonoord" go tlo hlatswa leina la bohodu bja rena barakiwa motseng wa rena Maroteng.

Bjalege, piitšo ye e tlo dula ka matšatši a kilêlô (diila) tša lehu la Morêna "Jesus Kristus" ka kgwedi ya Hlakole "April 1963". Kgobê tšela di budule, Phukubjwe o itše ke lebelo, mohlaba wa re ke namile! Go kgethilwe komiti ya moagô, ke banna ba lesome le metšo e tabelago "sixteen men". Dihlogô tša komiti šidi:

1. Komane K. Ntšhabeleng "modula-setulo".
2. Phethedi Thulare Sekhukhune "mothuši go modula-setulo".
3. Gad. M.M. Sekhukhune.

977

K34/120

546

Go riano Morêna Mabowe morwa wa Sekhukhune sa bobedi:

"Re rata motse wa rena le setšhaba sa gabo rena ka bophara";
thatô ya rena ke moagô wa phagamišo ya thutô.

Thamaga ya Mabjana e re: Agee! Ngwana wa Hlabirwa, o e
tiile lenaka ga di tle di gôrôgê ka boithapô bja mašimotheteng
a £5000.o.o. "stagnate", ka mo polokelong ya Mmušo.

977

K34/120

547

Kgaoganyō 165.

Putšišo ka nešlō ya Mabōnē.

A nešlwa bjang mabōnē, go dilete tša naga ya Bopedi? Lebōnē, goba mabōnē ga a fo fiwa, aowa! Mokgwa le molaō wa Serota ga re gopolele mang le mang gore a be le boipušo (boepušo) ka tlase go borēna bja rena Marota. Ga e le mokgwa wa rena ke leagō, motse ofe le ofe owe o inamišitšwe ka lerumo la rena, mowe go se nago boekēfēlō, go rena gomme ga re gapeletše go tlo nyala Lebōnē go rena, aowa-owaa!

Mang le mang a ka fo itshetlēla, go kgodiša kwano ya motse wa bōna ka go lekola mehla le mabaka. Ge eba gore kgōrō ya ba-Makofane e tsoma Lebōnē Maroteng, e tlo re bōna ka motse wa semošate wa bōna ba boledišane thepong ya sebōna gore naa re tshelēla kae?

Ba kwane seéng ge ba re Maroteng, agee! Bjalo hlōgō ya motse le wōna mantona le bakgomana ba †ohlēlēla namane, bjale go tlo romēlwa dikōpaopi mošate wa Marota go kgopēla Lebōne. Bjalo ge Thulare a kwele le tonakgolo le bjana-bja-kgōši, ba tlo re go motseta wa bakgopedi ariyeng re le kwele le tlo kwa nna bana baka.

Gomme ga e le sa molomo sōna, se ba se swerego, se neelwa Thulare - ke sekōkōtō (sekokota).

548 Morago ga sebakanyana goba ngwaga, go tlo romēlwa motseta wa motse owe gore ariye o bitše bana bale ba gago ba tle. Motseta o tlo gōrōgēla nabo pele kgorong ya gagwe, gomme e tlo re ka moswane, a kakuopana le bona ba gōrōgēla ka lapeng la Ntlokgolo; bjano Thulare o tlo botša tonakgolo ya kgōrō gore botša barwa ba Makofane ka gabo bōna. Bjale tonakgolo e tlo ahlamēla barwa Makofane, ga e le gōna ka Ntlokgolo goba ka lapeng le lengwe,

†Go ohlēlēla namane: Ke go tišeletša serepšhwa ka mmolēlō le lethabo ka tumēlēlanō ya kgonthe-nthe. Le ge o rata gore lenti goba mogala e be o tiilego, o ohlēlēlwa gape lentiana, e be laboraro manting a mabedi.

548 gomme ba tlo išwa ka ntshe go bea mahlotlwana "walking sticks" a bōna. Gomme go fedile, ba bowēla morago motseng wa gabo bōna ka lethabo le go iša ditaba go kgoši goba kgošana ya motse wa bōna, gomme fawo mabaka a go tlo nyala a tlo bolēlwa ke bōna.

Mokgwa wa go kgopela Lebōnē Maroteng goba motse ofe le ofe, bakgopedi ba sepela ba šikere sefoka elego mafofa a mphwe (mpšhwe) a tatilwego ka bothakga ka motati wa difoka tša segoši.

Le ge go gapiwa matiyaka-thōka a dikgomo tša mokgobo go fele go šikerwe sefoka le ge go fedile go bowelwa gae se šikerwe, go goroša mogobo. Ga e le mokgwa kgalalō yōna e manyalong kamoka:

- (a) le tsēna ka bokae?
- (b) molete sekuba!
- (c) sefata.

Polawa ke mong ga e na lebelo

Borrawešu ba re tlogeletše sešema sé sa polawa ke mong ga e se na maano; tabakgolo ke diputšišo tša mmoni ka mahlō le tsēbē kgaufsi ka nyadišano ya difofu tše pedi - tonana le tshatšana.

Ee! Ke therešo le tshwanēlō le ka molaō gore tše pedi di kopane go phetha mohola le molaō wa thlagō "nature" gore sebupiwa sefe le sefe se be le motloša-bodutu wa sōna; bjaleka ga go ngwadilwe go "Genesis 1:26-28". Eupja e sego ka go kgonarelanya difofu goba nama e tee nyalong ya bophelong bja mono lefaseng lé la mediro ya diatla le mahlō.

Ke lebeletše gomme ka hlomoga pelo go bona difofu ga e le monna le mosadi fa motseng wa mošate wa Marota; ba nyalane ka mokgwa le molaō wa Sepedi ka ngwaga wa 1949, ba belegile mothepana ka 1950.

Thamaga ya Mabjana e re ge eba go ka latēlwa melaō ya mekgwa batho kamoka lefaseng, ga se tshwanēlō gore difofu tše pedi di hlahlane, go riano Morēna Jesus Kristus. Ga e le melaō ya go bupiwa ga rena batho kamoka lefaseng ka Yēna Jehofa Modimo Tsebaothe le go hlaologanya mokgwa wa "Economic", gōna monna wa sefofu ga a nyalane le mosadi yo a nago le mahlō gomme mosadi wa sefofu a nyalane le monna yo a nago le mahlō le yēna; ba se ke ba swana bobeding.

Ga e le modiro wa go hlōla ngwana, bobedi ga bōna ga ba thušwe go thabišong ya nama le ya molaō wa thlagō, gomme afa tše ba tlo di kgōna ge ba swana bobedi?:

- (a) Ngwana o fulugile, go tlo dirwa bjang ka pupi (mokhubo) ga bobedi ba se na mahlō?
- (b) Leseya le tlo hlapišwa bjang, ke ofe ka meetse ga bobedi ba sa bone?
- (c) Meetse a tšo ga ke mang, kae ge bobedi bja bona ba se na difahlogo?
- (d) Sejo sōna motswetši o tlo apešlwa ke mang ga e le digōle tša mahlō?

- 550 (e) Naa mollô wôna o tla gotšwa bjang, ke ofe ga ba se na seetša sefahlogong?
- (f) Lapa ga le le tšhuhlegong le tlo bonwa ke mang, gobane bobedi ga ba bone?
- (g) Morôgô wôna o tlo kgotha-kgothwa ke ofe mola e le disehlahlane?
- (h) Leseya le tlo hlakola ke mang maditšla ba sa a bone mathankgana?
- (i) Diphepô tša nameng ba tlo di kgôna bjang ba se na difahlogô bobedi?
- (j) Mokgaritswane ba tlo o hlomara bjang ba sa o bone matšhabelong a wôna?
- (k) Mankgeretlana ba tlo kgomaganya bjang ka tshwanyana "needle" ba sa bone lešobana la yôna?
- (l) Ba tlo lwantšha bjang dintu, dithwakga le ditšhikidi le matsêtsê dilaong tša bôna ba se na mahlô?
- (m) Bobedi ga ba leme, ga ba ye mašašaneng, ga ba ye go ikgêla meetse; naa e tlo ba lephelo le bjang ka lapeng la bôna?
- (n) Ga yo mongwe a hlabilwe ke mootlwa o tlo hlomolwa ke mang ge bobedi e le difofu?
- (o) Sešma se sengwe se re: Thaka e tee ga e rwešane diala; naa ba tlo bona bjang ga ba hlanotše diaparô bobedi ga ba sa bone?

551 Mokgwa wo wa go nyadiša batho ba swana ka bofofu ke kôtlô le tlaišego le tahlêgô go batho ba sa bonego, gobane bophelo bja bôna ke bja masetlapelo.

Re kwele borrawešu ba re: Kgoši Moukangwe morwa wa Thobejane wa Lellelateng o be a belegilwe e le sefofu gomme Bapedi ga se ba ke ba mo nyalela mosadi goba basadi ba e lego difofu; ka baka la gobane e be e le sefofu. Ngwana yo Segopotše Daniel Mosêhla Sekhukhune le yo morwedi wa Mahlagaume wa Mahlanyaneng ba dirilwe bahu ba epetšwego ba sa phela nameng. "Ke tseba ka kudu-kudu mokgwa wa pušo ya Bopedi goba motho moso, ge o senyegile o thakgolwa ka diphatana ka gobane ga o na mohola kgorong le setšhabeng ka diatla, le gôna o ka se goroše selo."

551

A ke gōna ga magapu a tlile nala di fedile, sekolo sa difofu se le kgaufsi (kgaufswi) gwa se be go rometšwe batho bakhu go sōna, gomme ba bēlēgēla bathwana ba pabalelong ya batho ba mohola wa thuto ya difofu, elego matete "wonderful" ge motho a tseba go ngwala ka dika. Ee! Re bona makatika ba mehla yeno ya 19th Centure" yewo batho ba makgonthe ba hlaeletšego go e bona, gomme tsebo le bohlae bo utulletšwe go maseanyana; ka baka lewo thlagō e neelwe selebana gore e se ke ya hlahlelwa phošong gomme gwa bonala botlatla (bowatla) go rena ba mahiō a mabedi.

Tšhemo "lands" ga e na le boori, e tšhelwa morole gore e tle e be le mabēlš a a kgahlišago, go bjalo difofu ga di nyadišwe batho ba nago le mahiō.

Kgaoganyo 167.

Tôrô ya kgoši Thulare wa pele.

"Sepitle sa Mangana:
 Seikokotledi ka molamo wa tšhipi,
 Ke rotoga Leolo le enetša naga,
 La tšhupagadi ya mabŋha a bokone:
 La Ngwato ga ke tšofale,
 Ke gopotše mogwera'ke,
 Sethele Moletlane.
 Ke itše ga ke fihla,
 Ka hwetša a tšhabile!

Thulare I o be a godile, mengwaga ya gagwe e sa hlwe e tsefagala bophelong, gomme ba re: Ka bošego bjo bongwe o itše a lōra dilōrō tša taetšo ya pōnō.

Eitše ka moswane wa gōna a bitša barwa ba gagwe ba kgobokana le bagolo ba diagōrō tša leagō la Marota, a re: "Lena bana baka, mohlang ke hwile ga ke ile badimong le se ke la šala le bolaya yo Makgeru; gomme ge le mmolaile a bolokwa gomme yare ka morago ga matsatši la bōna mo lebitleng la gagwe go runya seolo sa ngwato-morwana e tlo be e le taetšo ya tshenyego ya leagō la lena."

Bonang! Ke bone pontšho ya dilo tše pedi, ya ditšhošwane tša mehuta e mebedi, tše ntsho le tše khubedu gomme ga e le tša ditshošo-godupe le tlo di kgōna, eupja tšekhu tše khubedi le ka seke la di botša selo. Gomme tšona di tlo le palēla (patlō).

Banna ba mphatho wa Madisa a Mahlagaume Sekwati Thulare le Makwa a Morwamotshe II ba re: "Ga re ne pelašlō mabapi le tšhošwane tše khubedu, di re paletše mosegare wa sekgalēla taadi e amuša taajana. Ra bea dikōtsē fase, ra ithwala megōnō, a nametšwa koloi Mašile a gatiše a-bo-Diphale, a sobeletšwa Tshwane a Mmamelodi "Pretoria" kuwa ga Koulo a Mabasa motseng wa gabo Ntêrêkê."

553

Bjaloge, mošemane wa seithuti "student" mmadi wa Thamaga ya Mabjana, anke re lebanye mehla le mabaka 1877-1958 naa Bopedi ba fihlile kae mo ba ka gopolago go tlatlarapetše goba go tšlōlōla sepkana (sekana?) go tšhošwane tše khubedu? Go kaone ge ekabe e le dilōrō tša bošego ka dikobong legogweng la mohlaha goba motolo.

Mabaka akhwi re lego go wōna re gopola kgabagalo ya kgoši Sekwati I, ga a itše a re: Naa a ga ba gōna bana ba ka re tšeēlago bohlae bja monna yo, gomme a bolēla ka Reverend Alex Merenskey, moruti wa mathōmō wa Berlin Missionary Society mo Sekhukhuneland (Bopedi).

- (a) Sekhukhune II Morēna yo mogolo wa setšhaba sa Bapedi.
- (b) Kgoši Nkwane Masenyeletše Phasha.
- (c) Kgoši Kgoloko Kgolane Kgoloko.
- (d) Kgoši Komane Mankopane Ntšhabeleng.
- (e) Kgoši Sebase M. Nkadimeng.
- (f) Kgoši Ntwampe Legadimane Mampuru.
- (g) Kgoši Phokwane Kgobcko Phasha.

Magoši akhwi le kamoka magoši a ilego gae badimong modirō wa bōna wa go boloka setšhaba sa Thulare o tlo lebogiwa ke ditlogolo le ditlogolwena tša Bopedi mehleng ye metelele ka go rēkēla setšhaba dinaga tše lehono go falalelwago ntshe.

Bapedi! Ga e se ke ya ba melomo, ga e be ditiro, go tlogelwē thakamphale.

Keng modiro wa diphōkgō tše: lerato, lehlōyō le lehufa?

Ge motsebi wa diapewa a ka apea lerato le lehlōyō le lehufa ka pitša e tee, na ke sefe se ka butšwago? Naa dilo tšekhu tše tharo di na le lebadi (lengalatsepa) fa go motho? Ee! Di na nalō, eupja di fo pipetšwa ke ka mekgwa ya sesotho, gobane borrawešu ba re: Ngwana wa monna o fo gata nōga a e bona e robetše. Mokgōmana Motubatse morwa kgoši Sekwati I e be e le motho e mongwe a ratago kgoši Sekhukhune I le mohumagadi Thorometšane II mmago Sekhukhune sa bobedi. Eitše ka morago ga ntwā ya 1877, kgoši Mampuru morwarragwe a thōma go mo hlomarēla ka baka la lehlōyō; ke ge "Ou-Seleg" Motubatse a tšhabēla ga Mphahlela go kgoši Matsobane Mphahlele, gobane yo Mampuru o be a rata gore phatlogo ye ya gagwe (Ou selege) a phatloge naye go senya pušo ya kgoši Sekhukhune bjalo ka ge a be a mo hloile gonme a rerile go bolaya Motubatse ka diatla ka baka la lehlōyō le mudu wa lehufa.

Kgoši Kgoloko Sekwati Thulare "chieftain" o hlogile lehlōyō le lehufa dikgononong ka go rata gore mohlang a hwile morwaye Kgolane (Makabeteng) a dule setulo sa go swarēla Klein Sekhukhune, gonme baaroši ba "chieftain" ye ba tlišeletša karošo ye ya bopheelee. Ke ge "Ou Selege" a gana a re: "Aowa! Bogoši bja rena Marota ga bo swarēlwe gabedi, e ka se be se gagešu sewo". Bjalo kgoši Kgoloko a befēlwa, ke ge a kgaola pheta ya bolokwane (thaḡa) molaleng wa Motubatse go dira pontšho ya kgobošo leagong la Bahlakwana go šupetša mang le mang gore yo ga e sale wa leloko la khuduthumaga ya Serota.

Ke ge mohumagadi Thorometšane II le mohumagadi Kogolakae Sekhukhune Sekwati gore go ka se kgōnēgē ka mokgwa wa bapedi go dira tshwarēlō ya bogoši gabedi, go a ila gonme le kuwa gae Tubatse ga se gwake go e ba taba ye bjalo ka ewe.

- 555 (a) Motubatse Sekwati Thulare o ile gae badimong ka 1894 a tiile leratong la Sekhukhune I go fihlêla le go Klein Sekhukhune II le go Mmagwe Lesoka.
- (b) Mampuru Sekwati Thulare o robetše badimong ka pelo e bošula a tlimilwe ka dikêtane molaleng, matsogong le maotong ka baka la lehlôyô.
- (c) Kgoloko Sekwati Thulare o robetše badimong ka pelo ya sehutla ka baka la lehufa le pelokgolela.
- (d) Ka ngwaga wa 1958 mokgomana Mosêhlê Sekhukhune Morwamotshe o išitšwe tahleng ka melaô ya Babašweu ya ba Afrika borwa ka go tshumela batho malapa le dithoto, ka baka la lehlôyô le lehufa bawe e bego e le tšona dikôkwane tša borêna bja chieftain Morwamotshe Sekhukhune Morwamotshe. Lehufa le lehlôyô ga di butšwe, di manaba a nameng le moyeng.
- (e) Kgoši Lellelateng morwa wa Dihlašane o phatlogile seleteng sa Bakgatla ka baka la lehlôyô le lehufa la bagaditšong ba mmagwe.
- (f) Lehufa le lehlôyô di kgaogenya monna le mosadi gomme lapa le boiketlo di senyega, lapa le fetoge letlawa. Leratô ke setlemaganyi lefaseng, ebile ke yôna kgôlê ya go itshwareletša go ya khutšong kuwa gae badimong. Dikôtlô le meferefere lefaseng le dintwa di gôgwa ke mahufa le mahlôyô, ditšhabeng kamoka tša lefase.
- 556 (g) Mokgomana Kgoloko Mahlagaume Sekwati o kgaotšwe pheta ya bolokwane (thaga) ke mohumagadi Thorometšane II fa Mohlaletse. E bile ka lebaka la go tsêna go tokêlo ye e sa mo lebanago ka mokgwa wa Sepedi, a šuthišwa ditshwanelong tša kopanong ya khuduthamaga ya Serota. Naa ka kudu-kudu o be a dirileng? O be a lle thola kantie le taêlô ya kgôrô ya borêna bja popano ya bogoši. Bala go "Genesis 3:17", gomme le ge go bile bjalo, se hlotšego ke yêna sa fo tsebagala go ba sa †madi a borêna ka go ba motlogolo wa kgoši Sekwati I, morêna wa khutšo.
- + Madi - A bjana-bja-kgoši, ke wôna a hlolago bana go mosadi goba basadi ba segoši sa Marota ka taêlô le tšhupetšo ya diferô, ka mokgwa le melaô ya tatêlanô ya kgati ya bokgomana.

- 556 (h) Naa go dirêga bjang ge motho a le kgojana le madi a bogoši; a ka tswala ngwana le mosadi wa bogošing? Auwii! Ngwana yo bjalo o tlo nyatšega go batsebi ba thlôlêgô ya ngwana wa mohutana owe, gomme nyatšêgô yeo e tlo dula bo-ka-lengalatsepa go yêna le go mmagwe ya bootswa.
- Le ge lesogana la madi a bogoši a ka tswala ngwana le mothepa o šele, esego wa lešika la bogoši, taba yeo e šitantšha borêna bja Bapedi ka kudu-kudu ka gobane ga se mokgwa wa Sehlakwana ke setšopja.

557

Kgaoganyo 169. K34/120

Dikgawana tša diputšišo ka kakaretšo.

(Ke tše Kgaoganyo 161-162 fêla):

- I Anke o nthlathollele ka botlalo mantšu á: thêpô, dithêpô
le go rêpha.
- II Naa a keng khuduthamaga?
- III Keng gore morôpô?
- IV Naa e thôma go dula kae thêpô ya Serota?
- V Keng se bolelwago ke barephi?
- VI Naa kgoši ga e be gôna mo thepong?
- VII A ke goreng gore diretetše?
- VIII Naa thetelo e tlo libišwa kae?
- IX Tlang ka dikobo, ke gore tlang bjang?
- X Keng phatlalatša?
- XI O ka mpha ka botlalo setlogo sa baagi ba naga ya Bopedi
(ga Sekhukhune)?
- XII Bolêla goba ngwala moênô wa Ba-Selala le mebinô ya bôna,
ba reng, ke efe?
- XIII Naa dipolêlô di a fapana mo Bopedi?
- XIV Ke efe padišo ye rutago bana gabotsana mmolêlô wa mmane?
- XV Ke dife dikgôrô tša Ebangedi tše kopanyago mebolêlô mo
Afrika borwa?
- XVI Naa ekaba gore dikgôrô "Societies" tše di dira mohola go
motho moso?
- XVII Naa ekaba afe maleme a swanetšego go rutišwa bana go lekana
le la mmane?
- XVIII Mphe ka kgopolo ya gago gore lebaka keng la go ithuta [†] maleme
á.

+ Maleme á: Mohlomong o tlo re ke ithutêla go tsoma mediro
(mešomo), aowa! O seke wa riano, o "bethê" kgomo lenaka
goba o "bethe" nonyana e fofa ka molamo wa thahwihwi
mošemane goba ngwanana.

Koša ya merafo yohle Lefaseng.

(Ka moruti E.M.E. Motubatsi).

A go retwe Tate Morwa
Moya o Mokgethwa,
Rena bohle baeti
Ba mono lefaseng.

Khusufatšo ke matšatši
A rena mo faseng:
Go tumišwe leina lé
La Jesu Moloki.

Tšhaba tšohle di goloke
Phološo E sa felogo:
E tlilego ka Jesu
Morwa wa Modimo.

Ba merafo le maleme
Ka gohle lefaseng:
Co išwe thētō poloko
Go Tate ka mehla.

Ba re thata phološo
Go Jesu Kwanyana:
Tumišo le letago
Go Modimo O matla.

- Amen. -

977

K 34/ 120

559

Kgaoganyo 171.

Go thomiwa ga kgôrô e mpsha.

Go ka sehliwa kgôrô ya morwa yo mogolo wa kgoši, ya selete sa Marota ka mokgwa wa Sepedi ga kgošana "Prince" e thomiša tokêlô ya pušo ya Marota goba e se ya dula setulong sa tatagwe.

Mohlomong rragwe a sa phela, go yê - go be gôna thêpô ya madulo ka lapeng la mošate, eupja kgošana e ka se dumêlêlwe go newa lefata kantle a se a nyala mohumagadi wa setšhaba gomme sekhu ke molaô le mokgwa wa Bapedi ba Thulare.

Gomme ge ditshwanêlô kamoka di lebane, gôna kgošana e tlo neêlwa lefata gomme la tomolwa la šikarwa go ya mowe ba yogo thelega kgôrô ye mpsha ya morwa yo mogolo wa borêna bja Marota; gomme ga se gore o tlo sêhla kgôrô ya gagwe a nnoši, aowa! Go tlo ba gôna batlatši ba dikgôrô tše dingwe tšewo di tlo'go bitšwa tša bo-makgolo-agwe le bo-rrangwane le tše dingwe tša bafalaledi, le tše dingwe dikgôrô tše begago gore ke bo-tatagwe, gomme se ke thomišo ya bogoši bjo bo fsa ka mokgwa wa Bapedi. Le ge ekaba gore tatagwe o hwile, mokgwa wo wa lefata o swanetše gore o phethiwe ka motswadi goba mofepi yo a sa phelago (phelang), kagobane morwa yo mogolo wa kgoši ga se mošala-lapeng, aowaa!

560 Monyanana (monna'gwe) ga a le gôna, ke yêna a šalago ka mo lapeng la mokgalabjwe le mokgekolo. Molaô wa lefata o akaretša kamoka dikgôrô tša Serota mabapi le leagô la Bapedi ba Thulare. Morwa "son" ga a etšwa ka mosêhlêlong wa kgôrô goba kgorwana o fiwa lefata. Lôna ke pheko le pontšho ya gore ngwana yo o khudugile ka molaô ya mokgwa wa Bapedi. Ga go tiwa kgomo lenaka, mabapi le lefata, mathomong a lôna mo Bapediland:

- (a) Kgoši Lellelateng ge a agile fa naganeng ye ya go rêkwa ke "headman" Jakobus Mpapo Manonke, o file morwaye Thobejane lefata a tla a aga ka mošono wa noka ya Tubatse go lebana le letšibogo la "B-fort" makhutšong a setimela.
- (b) Kgoši Moukangwe o neile morwaye Thaga e-tala Mohube a ya a aga Mogokgomeng (Mokororwane) ka mošola wa noka yôna ye Tubatsi, gôna mo mehleng yeno go bitšwago ka 'ina la

977

560

"Steelpoort Station".

K34/120

(c) Kgoši Sekwati I o neetše morwaye Sekhukhune I go aga kgōrō ya gagwe fa thabaneng ya Tšate gomme ya mokgalabjwe e le kgaufsinyana le yōna.

Lefata ga se phatlogano ya leagō, ke namalalo ya leagō; metse ye phatlogilego kutung ya mošate wa Bapedi e tsebega gabotsana. Gomme mang le mang o na le tsebo gore ke efe.

Ga e le lefata ga se gwa ke go eba sekgupi goba bohlanogedi ka lōna, bohlanogi bo thōmēga ka go belaetšana ka mašimēlō, le go bakišana kgati, e be tšona tše phatloganyago leagō la ba bina noko.

561

Kgaoganyo 172.

Ditshekišano le mehuta ya melato le dilefišo le ditebogo.

Kgōrō ya mošate wa setšhaba sa Bapedi ga e tekgalale go dikahlolo le dikahlolšla go baahlolwa le baahlolelwa.

(a) Motho ofe le ofe ge a utswitše kgomo goba mabele, le ga e le maotšana goba sehuswane le ge e le kgogo goba se sengwe sa mohola wa moutswetšwa.

Tshekišano e šitile kgorong ya matho goba kgorong tše pedi, gomme wa ba wa digšlwa Thulare ka mekgwa le melaš ya kgōrō-kgolo ya Serota; bjalo molato wa phekgolanywa ke dibatli tša kgōrō di oma-ometša. Go senkga molato, go fotwana-le-llago go kwala tshegamišo.

Mafelelong tonakgolo ya digšla Thulare diahla-ahlo tša banna le fawo molato o tsokametšego ntshe. Selepe se tlo rēma sa re: Wene .. M.R.H.. ke go hwetša molato wa bohodu, ka go utswa putšane e nathongwana ya D.L.M. .. ngwagola ka kgwedi ya Moranang marega a kgwaakgwa. O bušetše pudi yewo gomme o lefa bohodu ka pudi tše pedi, sepela! O tle natšo ka moswane ga letšatši le hlaba. Bjalo dibatli di tlo re: Bauba á Hlabirwa! Mankale á banna!

(b) Dilefa di tlile molidi o tlo nešlwa putšana ya gagwe gomme putšane tše pedi e tlo ba manganga-hlaa a banna, e nngwe e ka bolawa ya lewa fa kgorong ke motho mang le mang yo a lego mo kgorong le ge e le mofeti wa tsela. Putšane ye nngwe e ka fo lōtwa, ke ya tša meso.

562 (c) Molato wa thlalano ya monna le mosadi o ahlolwa ka gore monna a nkgago goba mosadi a nkgago. Wo molato ga go lefišwe motho ga e se moahlolelwa go tlo leboga kahlolelwa go Thulare. Gomme kgōrō ga e ke e belaela manganga-hlaa; ga a gōna go wa go hlalana, go bušetšwa dikgomo le bana go mohladiwa.

(d) Molato wa gapa-la-bogoši: wo ke molato wa madi ge batho ba thulane madi goba monna, masogana goba basadi, wōna o bitšwa

562 madi a bogoši; wo molato ga o rengwa selêpê se ye se šikihlêlê kudu-kudu go laetša pakišo go babedi ga ba lwe, ba rinana dinta. Ge dibatli tša kgotla di hweditše thumulano e swana, gōna gapa-la-bogoši le ka fetoga meetse, go mohwa a rumulana; gomme dilefa tefišo ya phapamala ka mahlakoring mabedi.

(e) Kimišo ya kgarebê ka lesogana ka mehla ga e le gore kgananê e na le phegišano, gōna mohlomong go ka lebêlêlwa seinā sa ngwana gomme go be ditsebi tša dibopêgo tša batswadi go fihlêla le bo-makgolo a bo baphegišane ba lesogana le kgarebe ye. Ga e le sebaku go tefo ya kgarebê ke seroto sa kgomo tše hlano.

Tefo ya mosadi wa monna yo mongwe ya kimišô kantle le tsebano lešika le mekgwa ya popano ka Sepedi sa taboganô basading, seotswa sewo se lefišwa kgomo le namane (tswetši). Ga kimišo mohlomong e kaba ya lethumaša le lešoboro "uncircumcised" tshekišano ya batho bá ga e tsene tshekišong ya kgorong ya banna ka mekgwa ya melaš ya Bapedi, gobane batho bá ga ba dumêlêlwa go dula makgatheng a banna, le gōna ga se ba ba le tokêlô ya go ôra mollô sebešong sa banna; se ke mekgwa wa Sepedi.

563

(f) Malebana le molato wa go kata "rape case" mosadi goba kgarebê, e ba wa thlokofatšo go modiri wa wōna, eupja ga e le wa lethumaša ka lešoboro o tšeišwa phefo, ba re ke ditaba tša kuwa dipapading tša mašoboro le mathumaša, ke dilo tša ntlakô⁺

(g) Molato wa tešetšo ya mabêlê ka dikgomo goba dihuswane, gomme moleši a nyaditše go phophotha⁺ (phophotho) go mong wa tšhemo, bjale nyatšo ya ba ya fihla kgorong ya banna, motho yo o lefišwa tshenyêgêlô ya mabêlê le bonyatši ka dilefišwa tše boima - kgomo goba dipudi.

+ Tabogana: Ka senna ke mpopele, ke ya palelwa go mosadi yô semang-mang.

Lešika: Bana ba monna ba bopana basading ba bōna, eupja e be ka tsebano; ba se ke ba phošišana.

Ntlako: Melato ya lefêla, e se nago le ditshwanêlô mekgweng ya Serota.

- 563 (h) Lehwiti: Go na le mogoweng fa tikologong ya kgoši ya setšhaba go tsebjago gore ke lehwiti la mošate, gomme ge motho goba batho ba ka dira makokwana gomme ba rēma ba ipeya mašemo kantle le tsebo ya mong wa lehwiti, ga e be molato wa kgōrōrō, hlōgō ya monna e be tefo ya kgomo ya dinaka.
- (i) Molato wa diidišwa "prohibition" ge motho - monna goba mosadi a dira ka boomo goba ka moreba le ge e le ka kutso, go selo sefe le sefe sewo mekgwa ya Sepedi e se ganetšago ka mekgwa ya thlagō "nature", motho yo bjalo o lefa kgomo.
- (j) Molaō le mokgwa wa Bapedi, ge batho babedi ba ka fapana ka pefēlano gomme mohlomong ba tiana ka melamo goba mafsika, gomme yo mongwe kotsi ya ba lehu, selefa ga e be hlōgō ya motho, ke gore kgarebē go tsoša mohu yo. Ge eba kgarebē e se gōna, e ba molaō gore go lefiwe ka dikgomo le dihuswane tše ka phethago tekanō ya go nyala mothēpa; go tlo tsoša hlōgō ye ya morwa wa Modiše.
- (k) Kamoka tše ga e be molato wa tefišo, go mang le mang yo a ka ganago go di phetha ka matsōgō a gagwe mabapi le melaō ya kgōrō ya mošate, eupja esego Maroteng fēla, aowa! Magoši kamoka fa ga Sekhukhune; šidi:- (i) mothubo, (ii) moota, (iii) lekgethō, (iv) sebego, (v) lehlakori, (vi) tebogo ya kahlolelwa le ditshwanēlō tša mekgwana e mengwe ya Sepedi.
- (l) Ditefo kamoka tša dikahlolo tša kgōrō le ditebogo di laolwa ke kgoši, gomme se sengwe le se sengwe se dirwa ka taēlō ya gagwe; ka tonakgolo ya tša melato ya kgōrō. Mang le mang o tseba se elego tshwanēlō ya gagwe, le ba meraka ya dikgomo le ya dihuswane le ya mekgwa ya botsetedi bja dilete.⁺ Bomaidi ga ba ratege.
- + Bomaidi: Batho ba ikgōhlometšago fawo e sego ditokelong tša bōna, ba fo go šikara lokwa le sa mo lebana; ba fo ithatiša ba sa ratwe.
- 564

Thlagô ya Dirêto tša Bapedi.

Ka mabaka a mang ke butšišitše mokgalabjwe wa mphatho wa Makgola a Kgagudi morwa wa Sekwati I gore naa dirêto tše: Bauba, Hlabirwa, Phahle, Dimo, Ngwato le Phôgôle ke goreng? Bjano mokgalabjwe yo mongwe wa mphatho wa Makwa a Morwamotshe II a re aowaa! Ke dirêto (dirêtanô) tša go hlomphana, gomme ke Sepedi. Mohlamong Motubatse a ka dumediša (kgopela) se sengwana go ngwanabo Mahlagaume, o tlo thôma ka gore: Dimo a Phahle! Ke dumediša dinkô? Dimo a fetola a re: Aowaa! Bauba a Ngwato, ke re too! Thoko še, gorogoša!

Go dirêto kamoka tše ngwadilwego mo Thamaga ya Mabjana, thlathollo e bile tše selelago elego tšona bo-mankokonono go maina a Bahlakwana.

Dirêto ke tšona diphohlišago pefelô bathong le kgalefô, ke tšona di laetšago mokgwa o botse le bose go banna le basadi baneng ba bôna; ke tšona tše di bopago thlomphanô ka malapeng le mekgobeng le matlatsweng. Gomme batho ba iketla le manyaming. Dilete tša mono Bopedi di kile tša ipshina ka poledišano ka go rêtana, banna le basadi; e le: agee! Bauba A Phaahle, le agee! Pheladi a Hlabirwa ga ba lebogana mphô goba serwalo le ga e le sešikarwa ke monna goba mosadi, legong goba meetse.

Kutu ya dirêto tše šekhwe:-

I Hlabirwa: Hlabi ke go tswinya ka go nyane ka sehlabi, tšhwaana goba lerumo, go se tiišeletše kudu ka matla.

566 Rwa: go rôtšôla - maleba ka sefošwa goba ka lefsikanyana go tiya phatleng goba hlôgô. 'ina hlabirwa.

II Bauba: Ba-: tšhupo, -uba: go thuhlula goba putšwelô ya Mouba. Mong putšwelô ye o rêtwa ka bauba: Seuba ke mokgwa: Ramaube le Ramauba ke maina a bana ba bauba - Mouba.

III Ngwato: ke 'ina la kgwedi ya go thômêga selengwana "spring season" thuthêlô ngwageng gomme 'ina le le fetogile serêto go Dinthlwago bahlomphegi.

- 566 IV Phaahle: Ke serêto se kgomagatšwe ka mantšu á: phaa-tšhirošo goba go šitwa goba go retolla dikgomo phulong.
-hlê: kinamo, thapelô - thapedišo mmolelong ka boikokobetšo - Mogwa-hlê.
- V Phôgôle: Ke leina la kgoši ya bogologolo, ba re e be e le morêna ' khutšo, gomme bjalo leina lé le fetogile serêto.
- VI Dimo: Ke serêto eupja ga le laodišwa gabotse ke bannabagolo, ke leina la motho, le la metlae (metlaye).
Ba re kgale-kgale go kile gwa ba gôna kgoši Ledimo; yêna e be e le motho wa go kônana ebile e le sejato. Ka baka lewo a rêlwa phefo e kgolo Ledimo. Yêna dimo-mogolo a Makwa kgaladi a makgôphô.

+ Kamoka dirêtanô tša Bahlakwana, banna le basadi, go ikeleditšwe dithlaka le phokotšo, Maisimane ba na le temošo ya keketšo ya mantšu ba re ke "word-building". Lemoga ka lé: "Theo...logy", le ekeditšwe, lônâ ke puku e phagamilego mabapi le thuto ya tša Bo-Modimo.

- 567 Dirêto tša Bapedi kamoka banna, basadi le masogana le methopa le bana, lebêlêla seripeng sa pele Kgaoganyô XVIII, matlakaleng á 46 le la 47, dirêto tša banna di 18, tša sesadi di 52.

Dipontšho tša leêto, mahlatse le manyami.

Go riano mogologolo wa Maroteng o re: "Ka mehla, leêto ke boithapô bjo bobotse, eupja ka mabakana a mangwe, re gahlanetšwe ke dinyamiša ditseleng, e be dišuhlaleêto, le gôna kuwa mašokeng madišong le ga re ile masolong a mošate goba a boithapo, go tsongwa pheko goba diphôôfôlô.

Go na le dinonyana le dibatanyana tša mašoto⁺ a legwame⁺ le a megono⁺ leêtong le lesolong."

- (a) Ge hlame e ka go putla tsela o le leêtong, e go lemoša lehu la yo mongwe kuwa o yago ntshe, ke manyaming; nonyana ye e bitšwe mašuhla-leêto. Mohola wa nonyana ye ke go bolaya dinôga, ke sekgola-meotlwa šokeng; yewo elego manaba a badiši.
- (b) Ge nôga ye ba rego marabê e ka go putla tsela e kganyela, le ge o ka e bôna šokeng e kganyela, ke taetšo ya lehu ka geno goba yo mongwe wa leloko leno.
- (c) Kgano ke sebatanyana sa motsotsorwana se go botša mahlatse (mašoto), ga se go putla tsela ya leêto, eupja ga e ba le tšwa lesolo, gôna ke mogatô, le tlo bowa le lefela le sa bolaya selo; le tlo ba la šikara dikgorošane ga le ya gae.
- (d) Mokgowe: Ye ke nonyana ye nkego ke seota, ge e ka go putla tsela e fofa e homotše e go botša mokhora. Fêla ge e ka putla ya re kowêš!, o tlo hwetša lekhwema mowe o yago gomme wa hohloka ga o sepela leetong.
- 569 (e) Pudubudu: Ge ekare o dišitše šokeng, wa bega⁺ setotwana sa pudubudu goba kgaka e hwile, sé ke taetšo ya manyami a lehu la motho wa kgaufsi le beno.
- (f) Tšhwene "Infene": sebatana-nka-motho se ga se bonwa-bonwe; setotwana sa yôna (sona) se a ila.

+ Mašoto: Go botša mahlatse; legwame: Mokhora ka kudu: pudušo ya mabêlê ngwaga owe. Megônô: go nyama, nyamišo goba go gomela morago o sa swara selo. Bega: go hwetša selo goba motho a hwile. Go hlahlêla yo mongwe kgorong.

977

33

33

K34/120

569 (g) Phukubjwe: Se sebatana le sōna ga se begwe, le sōna ke
seilane go hwetšwa se hwile.

977

570

Kgaoganyō 175.

K34/120

Borifi bja Morēna James Mabowe Sekhukhune.

(Bona go Kgao.164, letl.545-546)

Sekukuni Cash Store,

F.O. Box 60,

Penge.

2/5/63.

Morēna E.M.E. Motubatsi.

Sebata Bauba Ngwato.

Malōba ka di 22/4/63. go be go le pitšo ka Schoonoord go bolelwa ka "Secondary School".

Go tlile "Chief Bantu Commissioner" le "Director of Bantu Education" le "Inspector". Go tlamile gore sekolo se agiwe "Malekskraal" le gore "School Board" se kgethe Maloka a mafa a "Building Committee"; ke gōna "Building Committee" e ka thōmago go aga sekolo.

Ga e le putšišo yaka, yōna ga se ya ka ya bolelwa, e le gore ke itše ka efa Komosasa pele, bjalo go ipontšha gore ye yaka ba e boifa.

Ke tšewe Bauba.

Wa gago,

M.J. Sekukuni.

977

K34/120

571

Kgaoganyō 176.

Hlōgō ye meetse e lōtwa ke mong.

Monna wa bogologolo o re šietše sešma se ka godimo go dišma tša bagolo ba ilego, a re: "Hlōgō ye meetse e lōtwa ke mong wa yōna". Sešma se, ge se bapetšwa le mangwalong a Beibele e Kgēthwa, le dipukung tša dithuto tša dikolo tša kgonthe-nthe tša "Moral instructions", go hwetšagala gabotse gore thuto ya hlōgō ye meetse e rwele nama le moya, go motho lefaseng lé. Gomme le gōna kuwa lefaseng la moya badimong, ka gobane medirō ya mono nameng e putswlwa moyeng.

Monna yo wa borrawešu ba ilego o re: Ngwanaka, široga ditseleng tša bagwēra ba gago bawo mpholo wa bona elego bo-ntwa-dumela le megofeng yewo e nyoretšego go falatša madi le meferefere! Tlogēla dipolēlō le dipapading tše bošula, o tsebe gore a ke wene mang, o morwa wa mang, o bopilwe ke mang, o tlo hwa wa ya kae go mang?

Moputso wa tše mpe ke kgolegong "Jail" le tahlēgō ya moya lehung la gago. Monna wa mohlalefi o re: motho mang le mang o na le ditsebo tše mejako e mehlano:-

- (a) tsebo ya go bōna.
- (b) tsebo ya go latswa - mohlodi - bose.
- (c) tsebo ya go dupa - monkō.
- (d) tsebo ya kgwathō.
- (e) tsebo ya go kwa.

Kamoka ga tšōna tše ke tšōna phēthō ya sebupiwa ka go rereša, ga ešita le tšōna dihlōlwa le digagabi di natšō ditsebo tše ka botlalō, gomme motho yēna a nago le wōna moya wa Modimo o bjang? Hlōgō e meetse ke gore hlōkōmela se ka go tlelago ka godimo "Prudence" ga hlōgō goba ka mahlakoring. Gomme go tše tšohle, o itōtē semelong sa gago, o be le boikgonaro bophelong le go phemela leina la gago, go se fefolwe ka bageno.

572

977

K34/120

572 Ge lesogana goba mositsana a rata 'ina le lebotse sekolong le bathong ba gabo, ga a hlōkōmēlē seēma se sa hlōgo ye meetse e lotwa ke mong; o tlo hlomphēga go barutiši le go banna le basadi ba leagēlō goba seleteng sa gabo. Mogologolo o itše: "Molamo ga o tlo tiya o kwēga marethong".

Ka mokgwa o bjalo, tše ke tšona marethō a mang le mang, gomme go tšona kamoka go tšomega semelo se sebotse "Good character" gōna mo lefaseng le; le kuwa legaeng la badimo go tlo ba bjang?

Moaposotala Paulus o ngwalela Timothy a re: "Motho ga a nyaka bolebeledi le bodiredi.." (Bala I Timothy 3:1-7). Ka baka lewo a go fetiwe tše go hlōkōgē bosodi:-

- I ka lapeng go batswadi.
- II go babuši le setšhaba.
- III ka dikolong go barutiši.
- IV go baruti ba Efangedi.
- V bohlanke ding bja medirō.

Kamoka mekgwana ya go aroša motho tseleng ya boitshwaro le boikokobetšo, ke tšona tahla le bōya go mang le mang lefaseng le le kuwa legaeng la moya. Ka baka lewo a go apolweng tšohle tše di melang, re se ke ra gwerana le baaroši, re široge ditseleng tša bona, gobane ditsela tša bawo di gōgēla timelong: Bona Pesaleme 1:1-6:.

Wa e bona o hwile tata!

"Go riano mosadi wa Masera' kōma ya basadi, hee! mošaa, wa e bona o wa hwa!"

Akhwi ke a mangwe maaka awo a tšwago molomong wa mosadi goba basadi ba binelago kōmana ya bōna.

Ka ngwaga wa 1902, ga re le morakeng wa dikgomo fa Seokodibeng se merithi mebedi, e sale ka moswane, gore dikgomo di tšwetše phulong ya khwiting ya nokana ya Lepellane, re kile ra phošomēla kōmana ya basadi ba ga Radingwana.

E be e le letšatši la mathōmō la thepong ya Mašupjane, mosadi a hlaboša lentšu a eme lekurung la noka a re: Hee bašaa! nnye-nyane tša bo-mmaweno, la e bona le hwile! Gomme bofora bjoo bo gatsetše matswalong "conscious" a bona le bana ba setšhaba sa Bapedi, gore go gōna kōma yewo, ge motho a e bone a hwe lehu.

Maaka akhwe a godišwa, a dirwa tekanyo le therešo bjaloge mokgwana wo wa bofori, o kgodiše gomme le go aroša bana ba setšhaba tseleng ya tša thlaologanyo, e le gore ga se gōna se hlotšwego go ba kōma, phōfōlō ana segagabi. Ga se gōna se ka dirwago ke motho sa phela.

Papadišane ye ya basadi e fo swana le tšona dipapadišane tša banna, se se lego gōna ke boloi fela le mokunyo tšona ke tšewo go tshereanyago ka tšona, ba re: o bone kōma gomme o tshereane, e le sedirwa ke bōna ka maletlana a sebona ka dihlegšerētša sesotho. Ga e le ka lehlakoring la kōma, borrawešu le bo-mmawešu ba re schlotše nycanyeng lehono, gobane re holofetše selo se se sego gōna gomme se ka se tsoge se le gōna, le kuwa badimong ga se gona.

Re fo swana le motho ya a lōrago a enwa meetse, a re go phakgameng ga gagwe borokong a tekhwetše a le dilaong. Rena re phadilwe ke setšhaba sa Matzulu "Amazulu", ka gobane bōna therešo ya bona ke go phasa badimo "Amadlozi" fēla; ga e le mekgwana ya bofora le go ja tša ba bangwe ka maradiana ga e gōna. Naa ekaba keng se ntepa le thetō le lekgeswa, dika se hlolago sa ba gōna sa phela? Ga se gōna, e fo ba dilōrō le maaka "amanga", gape ke yōna

574 thuto ya timetšo le kgogêla-morago ya setšhaba ka baetapele ba dijato le go phediša malapa a bona.

Bagologolo ba gabo rena ba šaeditše ka go bolêla maaka ba re: selo se gōna, leina la sōna ke kōma.

Bjalo polelo ye, mang le mang o gola a na le thlologelo le kholofelo ya gore mohlang ke godile ke tlo ya ko' tseba le go bona kōma, goba phōfōfōlō yewo e bitšwago 'Wa e bona o a hwa!' Mohlomong se feta kgomo goba tlou ka lešmō. Gobane ke sōna se dirago motho senna goba sesadi gomme kholofedišo ye, e dirile setlang sa modu o thata dipelong tša bana ba setšhaba sa Bapedi.

575 Kgoši Sekhukhune I a na a katana ka matla a bogoši bja gagwe go hlatšiša majakane tumelo go Modimo ka mehlatšišo, gomme a palelwa. Naa kōma yōna e ka hlatšišwa ka eng? Ebangedi ke yōna e tlo go hlatšiša baganyetši le go fološa boikgogomuši madulong le mebileng yewo e gogelago setšhaba diphirintsong tša molahla-leboya; kōma ga se lebollo, aowaa! Lebollo le phethiwa ka matšatši a seswayi go sešemanyana, ga mmago mošemanyana a etšwa ka lephekong gomme lōna ke lebollo la Majoode ba le pherekollo tirong ya Aborahama "BC.1919". Naa banyana bona go bolotšwa eng? Aowaa! E fo ba thakamphale, ke gore go phega kgang le banna fêla. Le go rato' dirêlwa mediro ya malapa a bogoši le sekgošana le go tlišetšwa maumo. Mehlang yela ya ga re sa bopa kgomo tša letsopa, go hutša ga senna le sesadi e be e le kōma, eupja mehlang yeno re hutšulogile gobane ka go yōna mohola ga o we.

Ke yōna taba ye ya nago ya tlabana mogologola. Moaposotola Paulose mo pukung ya Ditiro 17:22-31: Ge batho ba ngwadile letlapa la Modimo o sa tsebjweng "unknown God", bjalege, go bina dikoša le mekgolokwane le maroga, go sedingwane se retšwego leina, e le gore ga se gōna gomme le ka mahlo ga ba se tsebe, sewo tumišo le thêtō ya sōna elego maroga le hlapaolo ya banna le basadi leagong. Naa setšhaba sa Bopedi se tlo nanogêla pele bjang, ga go sa dutilwe modingwana wa go "nyefula" dimelo tša lebope la motho? Aowaa! A re nanogeng, seetša se fihlile, re se tlo rwala ditšhidi peyanong ya merafo le maleme a Borwa bja Africa. Ke mmatsoku a

576 bo dibilo kgologolo ke ya khukhuna, godimo ke boifa melamo ya

576 bašemane "Bachelors". Nonyana ye matsoku mehleng ya bo rrawešu, ba be ba e rata ka kudu-kudu go e rwala seala go tshepiša hlôgô ya bona;ge mošemonyana a ka bolaya nonyana ye, o be a sa e hlobe diphofa; e re ga a fihlile ka gae, a e nešla mokgalabjwe "ntate-mogolo" gore a e tswiye seala sa hlogong. Di be di le gôna gomme di sa le gôna dinonyana tša diaala, eupja ga di sa dirišwa ke motho gobane mabotšhepi a diala a fitile le beng ba wôna.

Mopelo-theri o re: Mola e kabe bahu ba ka be ba kgopelwa go bowa gape go rena fa nameng, re kabe re lotšha gore kgoši Sekwati I bowe gape, ka gobane e be e le morêna yo bohlale go fetiša kamoka magoši a kilego a buša setšhaba sa Bopedi. Dithelêgô tša gagwê šidi:-

I Kgobokanyo ya Bapedi (Marota) ba be ba tšhitlantšwe ke "Impi" ya morwa wa Matshobane.

II Mathomo a go berekela dithunya kuwa Kirimeshitwane "Grahamstown" ka keletšo ya kgoši Mošwešwe I wa Basutoland.

III Kamogêlo ya baruti ba Ebangedi ya lentšu la Modimo ka Reverend Alex Merenskey.

IV Boikokobetšo le kwano le mmušo wa Republic Volksraad ya Lydenburg.

V Go lokolla morwaye Johannes Dinkwanyane Sekwati Thulare go ithuta dikgapetla "papers" tše boledišago ke moruti Merenskey. Ke ka baka lewo malaong (lebitleng) la kgoši ye, go ka se lebalwe ke ditlogolwana tša Marota le ge malaong a gagwe a se a agiwa ka tshwanelo le mehleng yeno.

577 VI Kgalenyana ka pušo ya kgoši Sekwati I, seripa sa Batlokwa, ba kgoši Ramokgopa ba kile ba falalêla Maroteng, ke ge Bapedi ba sa agile ka kuwa gae Mosêgô (Tšate). Kgoši Sekwati I (Radipilo) a ba amogêla gabotsana ka lethabo.

Batlokwa ba dula ka boiketlo gare ga Marota, gomme e filo re ka morago ga tshenyego ya pušo ya kgoši Sekhukhune I ka ntwana ya 1877, Batlokwa le bona ba senyegelwa ke go iketla, ke ge ba bowêla

577 ga gabo bona Botlokwa ga Mmatšhaka. Ka ngwaga wa 1920 kgoši Mamokutupi morwa wa Ramokgopa ke ge a sa phela, ke yêna tatago kgoši Theodore yo a bušago seripa sewo sa Batlokwa.

Mošate o mogolo wa Batlokwa ke Mmatšhaka, o agilwe thabaneng ye bitšwago Kphakane, noka e kgolo mo nageng ya Batlokwa, 'ina la yôna ke Mononong gomme makgowa ba re ke "Dwaarsrivier".

Setšhaba sa Botlokwa le ge mekgwana ya Sesotho e sa huparetšwe, fêla ke batho ba go rata thuto ya Ebangedi le ya mangwalo; dikêrêkê tše kgolo ntshe ke tše: (1) Berling Mission Society, (2) Dutch Reformed Church, (3) African Methodist Episcopal Church. Bakgalabjwe bá: James Montle le Johannes Motladi ba kilego ba bona boranyaneng pušo ya kgoši Sekhukhune I ba e laodiša tša mehora ya Bapedi, ka kgoši Mašila-gatiša gomme nyamišo ya fo ba mpherefere wa go dirwa ke kgoši Mampuru Sekwati Thulare a go tsenya bonaba le tshenyego ya leagô la Marota.

Maina a dinonyana tša Bopedi ga Sekhukhune

- 1 Mogolodi. (ga o bolawe).
- 2 Hlame (Mašuhla-lefeto).
- 3 Mamotšhito. (A Makwa, kgaladi a makgōpō).
- 4 Lekankagata.
- 5 Mašianoke. (A lekgetle, nonyana ye e ratwa ke magoši).
- 6 Mpšhwe.
- 7 Mogwale. (ga o bolawe).
- 8 Legama, ka mehutana ya wōna ga ga bolawe.
- 9 Legukubu ga le lewe gomme le a seleka kudu.
- 10 Mogogobane ga o lewe gomme o seleka kudu.
- 11 Kgaka.
- 12 Lehooho.
- 13 Kgwale.
- 14 Sekhwiri, nonyana ye e na le phetogo ya thlagō; lehlabula e be segwēgwē se bitšwago marokolo.
- 15 Sebota, ke nonyana ye e hlakelelago monola.
- 16 Lefokotsane. Ke mehuta e mebedi.
- 17 Lešwēyē.
- 18 Motshere, ke noyana ya go thabēla pilong.
- 19 Makwele (senya-dithokōlō).
Thomoratšoke. Nonyana ye ke lenaba la dinonyana tše ding, e di bolaya e lekeletše, ga di bodile e tle e je diboka "buchery".
- 20 Hlatšhi, e sepela ka dira e hufiše temelo, gomme tlala e wele setšhaba ka go golo.
- 21 Thaga.
- 22 Sekgoronyane. Sōna se opela se re: "Segodi se lle nme le rare.
Ke re ka bona bana (baana) ba segodi, pelwana yaka e re tutu-tuu!
- 23 Leebarupi, lōna le re: Lešilotee, noka ye e tletše; mogongwe
le re: Ntšhang Matēbēlē tšhemong!
- 579 24 Mošu, ke leebe le lōna.
- 25 Mokurwanyane, ke leebe le lōna.

- 579 26 Sepekwa ke nonyana e ngwe ya lenaba la dinonyana le dikgogo, gomme badišana le mošolo-pudu ba e rata kudu-kudu go dibiša dinonyana ka yōna; e tseba go kgoetšwa, e kgowela nonyana gomme badibiši ba bolaye dinonyana ka bontšhi madišong ga mehlape e ja mahlaka temelong.
- 27 Kgogo ke nonyana ya diagelong tša metse le metsana ka botlalo; nonyana ye e tseba dinakō mosegare le bošego, ke mohlalefi wa diiri "hours".
- 28 Leubaubane. (ga le age sehlaga, le bea fase).
- 29 Tapjane. (ga e age sehlaga, e bea fase)
- 30 Maperegwane.
- 31 Ponyane. Ke lenaba temelong; bogaaga
- 32 Talanyane.
- 33 Moduorwane. (Ke ngwana o nyele).
- 34 Mokgwatha. Ke nonyana ye epago kwata noši go dira segola.
- 35 Lehoodi, ke nonyana e rego "nna ga re baloyi", e fetola mmakwele ge a re "mabupudu a llwe ke mang"?
- 36 Kgaribišane: Monna wa kuwa bošupa-ka-laleme e kile ya mo tlabā ka go phetlolla molala wa yōna a re "ke bone Modimo", haa!, gwa riano banna ba kgorong ya mošate Masehlang ka 1887.
- 37 Letsweokoko.
- 38 Lešibiri (leribiši). Batho ba le hloile.
- 39 Mankgaganyane. Batho ba re ke nonyana ya baloyi. Selwana sé ga se nonyana, ga se legōtlō, aowa! E fo ba boyōna.
- 40 Tšhilwane.
- 580 41 Hubela: Matsoku a bo dibilwana, kgologolo ke a khukhuna, godimo ke tšhaba melamo ya bašemane "bachelors". Dingaka tša Sesotho ba boifana ka baka la mekunyō (meleko) ya seeng (senna).
- 42 Leswarêlêlê: Leswara-thêbê. Nonyana ye e phala kamoka dinonyana ka go aga ngwakwana (sehlaga), yōna ke nonyana ye nyanyane, eupja e aga sehlaga sa yōna ka bōya "wool" jwā dinku goba leokodi.

977

580

43 Marakane.

44 Hlagahlagane. Ke mmino wa Baphiri.

45 Phôrôgôhlô: Phulêla kgole, malope ga a kopanetše go dula, o kopanyetša go tloga.

46 Maakabujane: Nonyana tše ga di bolawe, wa e bolaya o letšopja.

47 Phêhlêla-modupi. Mabakeng a lehlabula batho ba dika ba hlwaile tsêbê go kwa mokgoši wa yôna; ge e kare: Pula! Pula!

thlobo-tlobo-tlobo-tlobo!, go holofelwe thlakodišo ya maru.

48 Mantšha-dipeu.

49 Mangwakwa-tshêlê.

50 Kurutle. Ke nonyana ye e phelago kudu kuwa melapong, thabeng tša Leolo.

51 Manotswane ke nonyana ya go nwôpêla manopi.

52 Mokhuru-motshêpê (maalape), ga e bolawe, ke sehlôlêla, go riano bagologolo, ke gore lapa leno le tlo khudugêla bahung kamoka.

53 Peolane: Ke ye nngwe ya mohutana wa mafokotsane.

581

54 Kgowadira. Nong ye ba re e na le makatika, ga e ratege go gowelega dira "amabuthu" ga go tshwetse go hlasêla selete sa makêtê, dira di tlo fswêga, la palelwa.

Nonyana ye e hlokometše kudu mo e lôtago masepa a yôna, e na le khufafalo ka wôna; ebile ke lehumo go bagologolo, ba riano.

55 Motantasana: Ye ke nonyana e nyane kakudu. Sešma se re: bogologolo e kile ya ba kgoši ya dinonyana.

56 Mankgodi (maletswetswe): Nong ye ke nonyana ye nngwe ya tšhupa-mabaka a ngwaga, ka kgwedi ya Mopitlo o ya phaphušeng ya gagwe kuwa maweng gomme a bowe ka kgwedi ya Phupu "September". Kuwa Moletše (Moletjie) go na le thabana ya marakô le mefoma ye e befilego, leina la yôna ba re ke Madiphupu, ke gore phaphušeng ya manong. Mankgodi le yêna ke setšeledi sa mafotwana a dinonyana le matswenyana a dikgogo; le motho ga a swere nama ye khubedu ka seatleng o wa go hlothola.

+ Hlôkômêla: Le ge maina a dinonyana a sa ngwala kamoka ga wôna, bophelwana bja tšona fa nameng bo swana le bja motho le dibatana

581 tšohle tša mo lefaseng, ka gobane di a nwa, di a ja le go jana
gomme ga di na dišego, ga di leme; di phela ka lešōka le diatleng
tša motho.

Go rereša thêrō ya Morehwedi lengwalong la Mokgêtho
Lukase 12:22-31: "Motho ke letsōgō go diphedi kamoka; ditirō
tša gagwe di a natefa le phēpō go diphōfōlō le dinonyana"

Mainana a Dintšhi, Digagabi le magōtlō le ditšie.

- 1 Sebupi.
- 2 Moobjakgomo
- 3 Moobjanoto E fetišwa ke Palo 3 ka bohloko goba mababedi.
- 4 Moobjaputšane
- 5 Seboba se ratago dikgomo.
- 6 Seboba sa mehlakeng.
- 7 Ntšhi ya hlogwana e khubedi, yōna ke senya-malwetši.
- 8 Ntšhinyana ye bitšwago mairi, rampekile[†].
- 9 Nosi e dira todi e bose
- 10 Mōka Tše dintšhi di dira mabose, di a ratwa.
- 11 Moopjane
- 12 Monang[†], o tshwenya ka go tsēna ditsebeng.
- 13 Mmopolana, o rata marula le mōtōgō.
- 14 Kgatontonwane, ga e tshwenye, ga e na seka.
- 15 Matalanyane.
16. Leruru, le onatša mabēlē ka dišegong; lōna ngwanabo tšhupa.
Senaka-ngwedi, ke seboko, se a fofa, se na le lebonyana-boka.
- 17 Lewedi, ke khukhwanyane, e a fofa.
- 18 Mollwabadimo, ke khukhwane, e a fofa, gomme ba re e na le
bohlwele "poisonous".

Digagabi.

- 1 Marabē, ke sehlōla go bonwa o kganyela.
- 2 Peetla
- 3 Mokōpa Di loma ka bohlwele.
- 4 Sefelonyane
- 5 Lehwere Ga di lome
- 6 Mosinini
- 7 Mmupula Ga di bonwe di sepela.
- 8 Mphišane
- 9 Maapa-lekokotlo. Ga a bonwe a sepela.
- 10 Thwaledi, nōga ye e rwalela dikgong go aga madulo a yōna.

583

Mekgaritswane

- 1 Polomeetse
- 2 Lehohomedi
- 3 Lehōpane
- 4 Mamaramanyane
- 5 Leobjwe
- 6 Selatswa-mogokgwane
- 7 Mamotatamadi
- 8 Mankgwagwarape (radikgadi).
- 9 Ngwanaleboto

Magōtlō

- 1 Lebudi, le dula mehlakeng.
- 2 Legōtlō la go senyana ka malapeng.
- 3 Legōtlō-buditsi.
- 4 Tswaane.
- 5 Khwiti, ke legōtlō, le sepela ka go runya ka tlase ga mobu.
- 6 Pēba, ke legōtlō, ebile ke mmimo wa ba Tšhošane.

Mehla ya ditlala kgolo Bopedi.

- (a) Tlala ya Mohlopi ka 1894-6
- (b) Tlala ya phalalo ka 1912
- (c) Tlala ya ngwaga wa 1926
- (d) Tlala ya nyaga ya 1958-63.

Mehutana ya ditšie.

- 1 Maphatakalala
- 2 Molomō Tše kamoka di a lewa.
- 3 Segongwane
- 4 Mogokong; ga o lewe, ke tsentsekure, se bešla mae fase ka mobung gomme go phaphašeng ga wōna ke dibokwana, di je dibjalwa temong, bjalo setšhaba se wele ke tlala e kgolo "great starvation". Bjalo ka morago, sebokwana se se fetoge tsentsekure gape.

584

584

- 5 Tšiyathetlwa.
- 6 Lekganthwane.
- 7 Letlorontlope.
- 8 Kodi.
- 9 Mammati
- 10 Serurubele.
- 11 Maletswai.
- 12 Tantale.
- 13 Sekotwane.
- 14 Mamamorutswane.
- 15 Phokane.
- 16 Swiri (Sekoko).
- 17 Khutšaa.
- 18 Sešego.
- 19 Lenkodi.
- 20 Tšianakgwana.
- 21 Mohudubete, wōna ga o lewe, ke bohlwele.
- 22 Sekwakwalala. Ke pōwana go sešego (Lebu).
- 23 Naatsha.
- 24 Tšiebadimo.

+ Ditšie tše di ratago ke batho ba ba godilego (gudilego) ke tše:-
 Palo 1, 2, 3, 5, 8, le 18. Gomme bontšhi di ratwa ke bana,
 gomme ka kudu-kudu di ratwa ke basitsana, gobane bašemanyana
 ba rata dinonyana le mafotwanyana a tšona. Go kgapiwa kudumêla
 ga go dibišwa dinonyana ka pēkwa kuwa madišong a dihuswane nakong
 ya selengwana. Molangwana wa tha-hwi-hwi o tiya nonyana e fofa,
 go amogiwe pēkwa e kgorila (e kgurile).

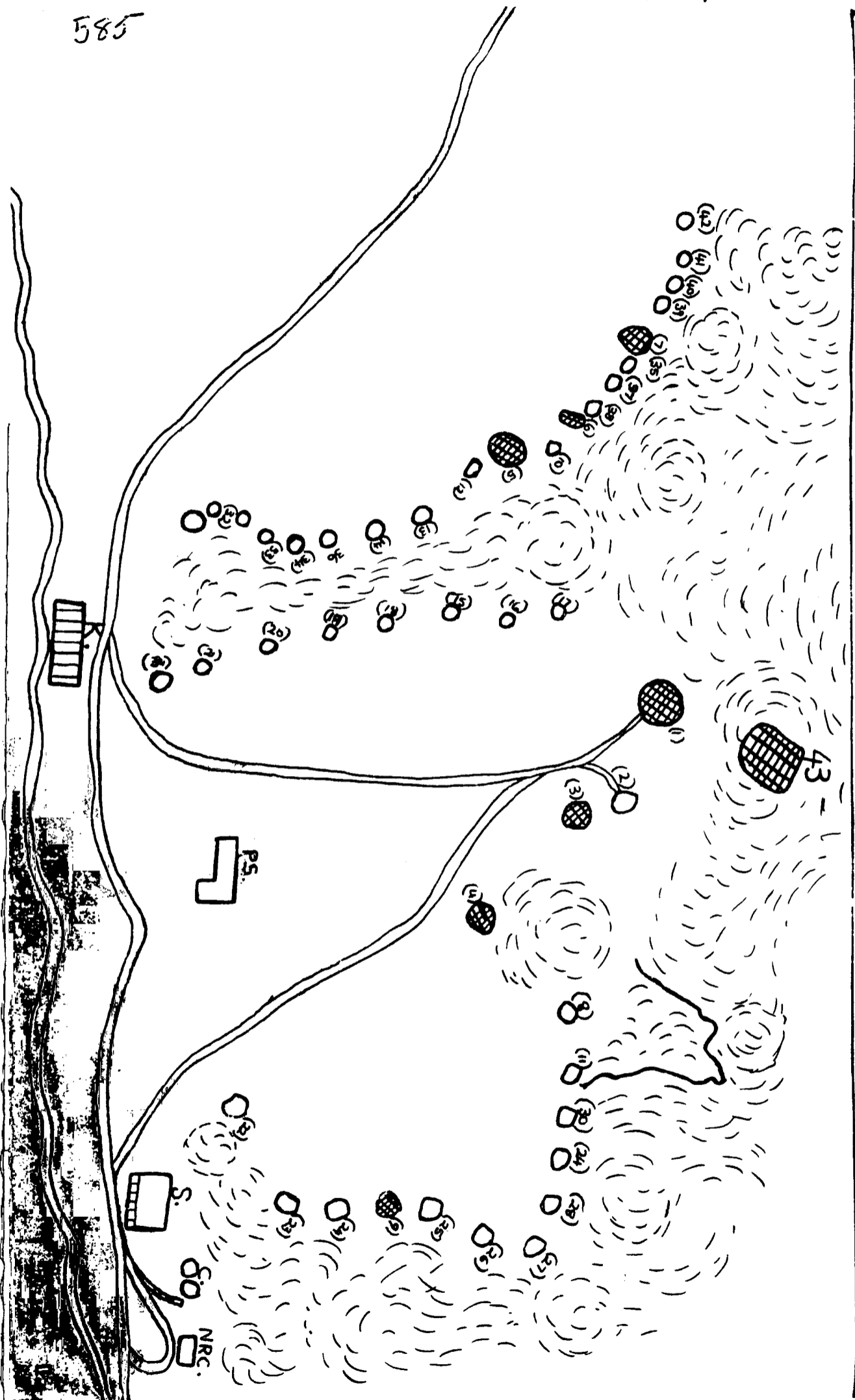
977

48

K34/120

148

585

977

586

Leagô la motse wa Marota

K34/120

Mohlaleletse "Paradys"

Geluks Location Sekhukhuneland.

These dikgôrô's are not numbered in accordance with their positions of "kgati", as the case may be.

No.

- 1 Matubeng a Sekhukhune II.
- 2 Makgalweng a Bokgôbelô Sekhukhune sa pele.
- 3 Matubeng a Sekhukhune I.
- 4 Mabjaneng a Sekwati I.
- 5 Makweng a Morwamotshe II.
- 6 Matubeng a Mojaludi P. Thulare.
- 7 Phala.
- 8 Manaleng.
- 9 Mafiri & Bogopa.
- 10 Manganeng.
- 11 Makgoleng a Moruthanyane Kgagudi.
- 12 Mošiko, kgôrô ya Magohlo Sekhukhune sa pele.
- 13 Lethiba, kgôrô ya Seaparo Mampuru.
- 14 Tsêkê Morewane Sekwati.
- 15 Ponyaneng (Leponyane - Sepobê).
- 16 Sepadi Sekhukhune sa pele.
- 17 Maroying - kgôrô ya Tonakgolo Komane Sekwati Thulare.
- 18 Malapane Ramaepadi.
- 19 Mathabatha.
- 20 Mahlanya.
- 21 Nape.
- 22 Mokgabudi.
- 23 Senkgadikgomo Makgata.
- 24 Mabogwana (Majadihlôgô).
- 25 Mankgwanyane Tlaka.
- 26 Phafane Mampuru.
- 27 Mahlagaume Seraki.

No.

K341120

587

- 28 Mangope Morewane Sekwati.
- 29 Seraki Sekhukhune Sekwati.
- 30 Mamothame Petswa Mampuru.
- 31 Isaka Ntwampe Baji Mampuru.
- 32 Matiye Makgata.
- 33 Sekgankgetše Malapane.
- 34 Kgaditse Sekgothe Mampuru.
- 35 Letsiri Phala.
- 36 Rapudi Johannes Phala.
- 37 Makwatanyane Sekwati Thulare.
- 38 Maroteng.
- 39 Maredi.
- 40 Makaleng
- 41 Maroteng a Mogase Lerota.
- 42 Matlounq.
- 43 Mphatho wa Madikana godimo ga Lepōō "mountain".

Ditemošo:

Dintokolwana ke tikologwana ya leagō la kgōrō.

K. Kêrêkê ya A.M.E. Church. 1896 A.D.

PS. Primary School. 1939 A.D.

S. Store 1894 A.D.

C. Kliniki 1934 A.D.

N.R.C. Ofisi ya Dikalatsane[†] 1937 A.D.

[†]Dikalatšane di bile gōna pejana ofisi ye ya bona e se ya agiwa; e agilwe Nakaneng a Kaladi, Matabane Mphahlele.

ends 977